

A szép feltételeiről

— Szöllősy Mihály —

Nem lehet általános és határozott körülírást adni, a szépről mert annak feltételeit mindig magára az egyes tárgyra vagy alkotásra befolyó körülmények és részelemek képezik: így tehát akkor, midőn nyomdászati szempontból kívánjuk megállapítani a szép feltételeit, a nyomtatvány alkotó részeit kell figyelmünk tárgyává tenni.

A nyomtatványnak fő alkotó eleme a papir, ennek alakja első sorban a szép feltételének megállapítója. Minden nyomtatvány tetsző vagy nem tetsző, de az utóbbi esetben sokszor nem tudja a szemlélő, miért nem gyakorol kellemes benyomást a nyomtatvány; a papiros magában véve szép, a betűk tetszetős metszésűek, a nyomás tiszta, de a szedés alakja rossz, szélessége és hosszúsága nem arányos s így a tökéletlen alakja rontja el a jó hatást, ez teszi nem széppé. A rossz szedés-alak a legszebb papir- vagy könyvalakot is elrútítja, de viszont a legszebb szedésalak is elvész, ha ahhoz nem meg-

felelő papiralakot használunk. Tehát a nyomdásznak különösen nagy súlyt kell fektetni úgy a papir, mint a szedés helyes alakjának megállapítására.

Annak, hogy a szedés a papiroshoz szépen arányosuljon, első feltétele a megfelelő és helyes arányú szélzet; ugyanis hogy a szedés mellett úgy oldalt, mint alant és fent elegendő tiszta keret-tér maradjon a papiroson; például a negyed- (Quart) alaknál a szélzetnek legalább 7—8 cicerónyinak kell lenni; a nyolczad- (Octav) alaknál legalább 5—6 cicerónyi oldalszélzetnek kell a papiron maradnia, mert ha ennél kevesebb a szélzet, a szedés-alak a papiros alakját elnyomja, nehézzé, nem tetszővé teszi. Nagyon kell vigyázni, hogy a szedés alakja sem széles, sem keskeny, sem alacsony, sem magas ne legyen, a papiros alakjához viszonyítva.

A szép első feltétele tehát a nyomtatványnál: az alak arányossága. Ennek szabályai a szedés és papir viszonyulásai szerint általánosságban a következők: A nyolczad-alakoknál a szedésnek a papir kétharmadát kell betölteni. Ha például a papir nyolczad-alakjának szélessége 31 ciceró, a szedésnek 20—21 ciceró szélesnek kell lenni, tekintetbe véve mindig a könyv terjedelmét, a mennyiben a sok ívből álló könyvhöz a kötési térre többet kell számítani, mint a néhány ívből állóra. A magasságot az oldalhoz megfelelően, a mennyire a papir engedi, az oldalszélzet arányában, felül kevesebb, alul több szélzet hagyásával kell alakítani. A magasság mindig a szélességhez viszonylik; például nyolczad-alaknál a 20—21 ciceró szélességnek 35—36 ciceró magasság felel meg, az oldal czímsorát is hozzászámítva. A negyed (Quart) alakjánál azonban e viszony vál-

tozik s a szélesség egy negyedével emelkedik a magasság; így például 40 cicero szélességnek az 50 cicero magasság felel meg. A papirosok változó alakjai természetesen mindig figyelembe veendőek s azok nagyságához kell arányítani a szedés-alakot, a fentebb elmondottak figyelembe vételével.

A szép további feltételei a nyomtatványon: az összhangzat a szedésben, a betűfajok, körzetek, a sorképek alkotása, összeállítása és a nyomásnak, különösen a többszínű nyomásnak helyes színösszhangjai megállapításában rejlenek.

Szép csak a tökéletes lehet, ennek elérését kell keresnünk minden alkotásnál az ismert szabályok, elvek megtartásával, de mindamellett az önálló ítélkezés érvényesítésével is; szemünk, látásunk kell hogy felismerje a nem szépet s helyes érzékünk a tökéletlen miértjének meghatározására, mit főleg a rajzolás tudása ad meg. Az arányok, alakok, a kompozíciók megalkotása összeségükben és részleteiben, mind a rajzolás alaptörvényei szerint lehetnek csak tökéletesek.

Ifjú pályatársaimnak tehát, kiknek főleg szánva van e rövid közlemény, különösen a rajzolásbani tökéletesbülést ajánlom, hogy szépérzékük fejlődjék s a szép feltételének első követelményét ismerjék. A képzőművészetek alkotásai, az építészeti rajzok, a stílképző elemek mind figyelme és tanulmány tárgya kell hogy legyen a nyomdásznak arra nézve, hogy szépérzéke kifejlődjék. De ismernie kell a betűrajz vagy kép fejlődésének történetét is, a stíl-összhangot a metszés és rajz karaktere, jellegére nézve; a körzetekben különösen nagy fontossággal bír a rajz-stíl, ezeknek összetartozása

vagy eltérése szigorú követelmény a tökéletesnek, a szépnek megalkotásánál; valamint a címsoroknak, az alak és a betűfajoknak összhangzatos megválasztása és térélosztása által kell a szépet érvényesíteni.

A szép egyik főfeltétele még: a természetes. Alkotásainkban kerüljük a túlciczomázást, sallangozást; a díszítményezés csak addig szép, míg természetes határai között marad; mihelyest túlterheljük, elveszti kellemes, megnyerő hatását. — Keressük főleg az egyszerűt, a nemesebb szépet; a túlczikornyás és kacskaringós pillanatnyi hatást szülhet, de a valódi szép törvényével ellenkezik, a mit a szem rögtön fel kell hogy ismerjen.

A szép alapfeltételei tehát az alak-arány, stíl és összhang s a természetes törvényében s azok helyes érvényesítésében rejlenek.

